

1. Барчуков И. С. Теория и методика физического воспитания и спорта : учебник для студентов сред. спец. учебных заведений / И.С. Барчуков. – М. : КНОРУС, 2011. – 365 с.

2. Бойко О.О. Удосконалення навчальної програми підготовки майбутнього учителя фізичної культури на заняттях зі спортивних ігор / О.О. Бойко // Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет». – Донецьк : ДонНТУ, 2013. – № 1. – С. 65-69. – (Серія «Педагогіка, психологія і соціологія»).

3. Городинська І. В. Фізичне виховання старшокласників ліцеїв та гімназій у позакласній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / І. В. Городинська. – Херсон, 2004. – 20 с.

4. Ежов С. Г. Формирование социальной компетентности подростков в условиях физкультурно-спортивной деятельности : автореф. дис. на соискание уч. степенеканд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. Г. Ежов. – Нижний Новгород, 2012. – 24 с.

5. Максимчук Б. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно масової роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Б. А. Максимчук – Вінниця, 2007. – 225 с.

6. Про Національну Доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ..., 28 верес. 2004 р. №1148/2004 // УРЯДОВИЙ КУР'ЄР. – 2004. – 6 жовт. – С. 5-7 (Дод. «Орієнтир», №38). – Положення.

7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : навч. посіб. / Б. М. Шиян, І. О. Омеляненко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – в 2 ч. – Ч. 2 – 304 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «БУЛІНГ» У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Ольга Замашкіна

кандидат педагогічних наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У наш час проблема насилля та різних його проявів у суспільстві стає все більш актуальною. Термін «булінг» виник вперше в процесі дослідження взаємовідносин у дорослому колективі. Прояви насильства та цькування розвиваються у будь-якому закритому суспільстві та у організованому колективі – на робочому місці (мобінг), в армії (дідовщина), в інформаційному просторі

(кібербулінг) – і те, що діти систематично стикаються з цією проблемою, тільки приклад розповсюдженості цього явища.

Булінг – явище глобальне і масове. За словами 1200 дітей, що відповідали на питання Інтернет-сайта KidsPoll, булінгу піддавалися 48 % , у тому числі 15% - неодноразово, а самі займалися ним 42 %, причому 20 % – багаторазово. За даним всесвітньо відомого психолога Д. Ольвеуса, «у Норвегії 11 % хлопчиків і 2.5 % дівчат призналися, що в середніх класах школи вони «буліровали» когось зі своїх товаришів. За підрахунками американського психолога Э. Пеллігріні булери складають приблизно від 7 до 15 % , а їх жертви – від 2 до 10 % всіх дітей шкільного віку. Відповідно американському дослідженню, об'єктами якого були більше ніж 15000 школярів з 6 по 10 клас, 17 % з них призналися, що протягом навчального року вони «інколи» або частіше піддавалися булірованню, 19 % самі когось буліровали, а 6 % були одночасно і суб'єктами, і жертвами булінгу» [4].

Згідно результатів дослідження, проведеного ЮНІСЕФ, «нині 67 % дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу: 24 % дітей стали жертвами булінгу, і 48 % з них нікому не розповідали про ці випадки. Це тривожні цифри, особливо в той час, коли Україна переживає конфлікт, внаслідок чого майже 1,6 мільйона людей, у тому числі 220 тисяч дітей, стали внутрішньо переміщеними особами» [1].

Необхідно зазначити, що перші публікації на тему шкільного цькування та третирування з'явилися з 1905 року (К. Дьюкс), у 1910 році З. Фрейд, А. Адлер та У. Стекел провели перший у Австро-Венгрії конгрес за темою «Про суїцид, зокрема, про суїцид серед учнів середньої школи». Але пік досліджень з проблематики булінгу прийшовся на кінець 40-х років ХХ століття.

Перші систематичні дослідження проблеми булінгу належать скандинавським ученим, серед них: Д. Ольвеус, П.П. Хайнеманн, А. Пікас, Е. Роланд. Але на сьогодні саме Д. Ольвеус залишається найавторитетнішим дослідником проблеми булінгу. Серед британських вчених маємо відмітити В.Т. Ортона, Д.А. Лэйна, Д.П. Таттума, Е. Мунте. У США особливу увагу до булінгу стали проявляти на початку 90-х рр. ХХ ст. [2]. Перші публікації в Україні із зазначеної проблематики з'явилися у 2005 році, наукові роботи вітчизняних учених (Воронцова Е., Губко А., Кормило О., Прибіткова Н., та ін.) з означеної проблеми мають лише загальний характер, не досліджені на сьогодні теоретико-методологічні основи цього явища, його причини, наслідки.

Багато років працюючи над темою булінгу, у 1993 році норвежський психолог Д. Ольвеус опублікував визначення терміну, що став загальноприйнятим серед молоді – булінг – «це навмисна, систематично повторювана агресивна поведінка, що включає нерівність соціальної влади або фізичної сили; булінг (bullying, від англ. bully – хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) у світовій практиці

визначається як прояв дискримінації дитини, що виражається у фізичних і психічних формах насильства» [6].

Існує багато тлумачень терміну «булінг». Наведемо основні з них:

Девід Лейн й Ендрю Міллер – «булінг – тривалий процес свідомого жорсткого відношення, фізичного і (або) психічного, з боку однієї або групи дітей до іншої дитини (дітям)» [7].

Таттум (1989) – «тривале фізичне або психічне насилля з боку особи або групи по відношенню до особи, яка не здатна захистити себе.

Хед (1994) – тривале насилля, фізичне або психічне, що здійснюється однією особою або групою, спрямоване проти людини, яка не в змозі захистити себе, з усвідомленим бажанням заподіяти біль, злякати або піддати тривалій напрузі» [3].

Кривцова С. (2011) – «агресія одних дітей по відношенню до інших, коли мають місце нерівність сил агресора і жертви, агресія має тенденцію повторюватися. Нерівність сил, повторюваність – дві істотні ознаки булінгу» [5].

Вперше у науковий обіг термін «булінг» був введений англійським журналістом Є. Адамсом на початку 90-х років ХХ ст. У багатьох країнах для визначення цього явища найчастіше використовується слово «мобінг», яке означає «групове явище, прояв агресії однієї групи проти іншої чи проти однієї особи. Факт того, що зазначене явище певним чином класифікується говорить про масштабність його розповсюдження, «не стихають дискусії про складність подолання цього пороку, за яким стоїть цілий комплекс соціальних, психологічних і педагогічних проблем» [5].

У суспільстві достатньо широко обговорюються проблеми булінгу. Наприклад на порталі MSN булінг згадується 1.334.734 разу. Йому цілком присвячено декілька великих національних і міжнародних серверів, таких як Bullying.org, Bullying Online, Stop bullying, Bullying net та ін. Існують національні громадські організації з боротьби з булінгом, спеціальні звернення до дітей, вчителів і батьків. Люди їх активно читають та приймають участь у обговоренні. Подібні організації не лише дають систематичні консультації з профілактиці булінга і надають допомогу його жертвам, проводять Тижні інформації про булінг тощо.

Отже, огляд наукової літератури соціально-психологічного спрямування із зазначеної проблематики дозволяє стверджувати, що булінг – це більш ніж просто серія агресивних взаємодій, або руйнівних стосунків між буліром і жертвою, він швидше може бути визначений як особлива соціально-рольова поведінка групи, яка має небажані соціальні наслідки і не просто відтворюється з певною частотою, але і наростає з часом. Зважаючи на невивченість цього явища, необхідні подальші і фундаментальні дослідження його природи, механізмів зародження і способів нейтралізації.

1. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу // Педагогічний портал : освітня преса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/185372-buling-vazhlyva-problema-dlya-ditej-v-ukrayini-yunisefrozpochynaye-kampaniyu-proty-bulingu.html>
2. Докукіна Т.В. Буллінг – травля в школі / Т. В. Докукіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://belasma.gippokrat.by/bottom_news_block/children/bulling-v-shkolah/index.htm
3. Ермолова Т. В. Буллінг как груповий феномен: исследование буллинга в Финляндии и скандинавских странах за последние 20 лет (1994-2014) / Т. В. Ермолова, Н. В. Савицкая // Электронный журнал «Современная зарубежная психология» – 2015. – Том 4. – № 1. – С. 65-90.
4. Кон И. С. Что такое буллинг, как с ним бороться? / И. С. Кон. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sexology.narod.ru/info18.html>.
5. Кривцова С.В. Программа прекращения буллинга в классе «Без обвинений» / С. В. Кривцова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psychologia.edu.ru/article.php?id_catalog=36&id_position
6. Куртова С. Булінг у школі // Освіта.UA : сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42788/
7. Лэйн Д. А. Школьная травля (буллинг) / Д. А. Лэйн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zipsites.ru/psy/psyib/info.php?=414>.

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ЛІПЛЕННЯ-ТЕРАПІЇ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія Константинова

студентка III курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Фурдуй С.Б.

«Розум дитини- на кінчиках її пальців»

В. Сухомлинський

Неодноразово провідні вчені розкривали позитивний вплив арт-терапевтичних засобів на процес формування творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Одним з видів арт-терапії є пластилінова терапія. Дослідження з пластилінової терапії займалися такі вчені, як: М. Кисельова, А. Копитін, Л. Лебедев, Е. Тараріна та інші. Головною метою використання пластилінової терапії є гармонізація внутрішнього стану людини шляхом розвитку здатності до самовираження і самопізнання. Цей вид терапії відноситься до арт-терапевтичних методів роботи,